

Zoia Kalinichenko

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of International Economy,
Natural Resources and Economy of International Tourism
Zaporizhzhia National University*

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-634-8-3>

STRATEGIC TASKS OF INCREASE TO EXPORT ON BASIS OF INNOVATIVE DEVELOPMENT IN UKRAINE

Summary

Research of problems of forming of the effective system of innovative activity of enterprises is actual and touches strategy of the economy growing of Ukraine, structure of export activity and balance of payments. In the article the theoretical and practical problems of increase of export are presented under act of innovative activity of economic subjects. It is underlined that modern innovations come forward as motive force in forming and expansion of export activity. Experience of development of innovations and their introduction is the powerful factor of development of national economy and forming of possibilities of participation of enterprises in international markets. In the article strategic priority of innovative activity is investigated in ensuring competitiveness, increasing productivity, and structural changes in Ukraine's exports. Particular attention is paid to aspects of organizing innovative activity, the role of the state's Innovation Policy Strategy 2030, international funding programs, and institutional support for enterprises that implement innovations. The article shows that European integration processes create an external environment that actively influences innovative development. The growth in export performance is linked to the environment. The search for opportunities to increase export revenues to the country is considered in connection with the implementation of innovation policy. The measures listed include the reorganization of budget priorities, the intensification of cooperation with international organizations, and the use of mechanisms for international partnership and cooperation.

Вступ

Інноваційний розвиток в Україні є фактором економічного зростання, конкурентоспроможності та інтеграції у глобальні ринки. Попри складні зовнішні та внутрішні умови, продовжується розбудова інноваційної економіки. Ведеться свідомий та цілеспрямований пошук нових технологічних, організаційних, управлінських рішень. Інновації стають не просто трендом, а умовою виживання та ключем до розширення участі

країни у міжнародній торгівлі та вирішення важливих завдань експортного зростання.

Стратегія інновацій, що визначена в Україні до 2030 року, ґрунтується на концентрації фінансового, інтелектуального та в цілому оновленого ресурсного потенціалу в заздалегідь визначених державою пріоритетних напрямках науково-технічного прогресу [1]. В Стратегії заплановані національні науково-технічні програми. Акцент робиться на розвитку високотехнологічних наукомістких виробництв в різних секторах та сферах діяльності.

Процес євроінтеграції надає українським підприємствам нові можливості для розвитку, виходу на європейські ринки. Разом з тим, він вимагає відповідності високим стандартам якості виробництва, екологічної безпеки, соціальним інтересам суспільства, що стимулює до впровадження інноваційних технологій та нових управлінських практик.

Експортноорієнтована діяльність економічних суб'єктів в Україні, окрім багатьох інших важливих функцій, забезпечує надходження валюти в національну економіку, формує базу для розвитку широкого спектру галузей і секторів промисловості з високою стадією переробки продукту й визначає їх стійку спеціалізацію як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку. Україна досягає позитивного тренду нарощування обсягів експорту в різних секторах та має наміри наблизитись до позитивного сальдо зовнішньої торгівлі.

Розділ 1. Теоретико-методологічні аспекти розвитку експортного потенціалу України на основі впровадження інновацій

До теоретико-методологічних аспектів розвитку експортного потенціалу та зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів, що активно впроваджують інновації в різних секторах України, звертались у наукових роботах такі вчені, як Є. Міщук, Д. Воронов [2], М. Найчук-Хрущ [5], Л. Шимановська-Діанич [6], О. Ковальчук [7], Н. Москаленко [8], І. Бабець [10], І. Вітер [13], Т. Шталь [14], Д. Денисова [21], Д. Бережна [23] й інші. Проте широка проблематика та складні ринкові умови вимагають досліджень чинників експортноорієнтованої діяльності.

Такі дослідження мають створювати аналітичну основу для оновлення структури економіки, розробки стратегії зростання експорту та обґрунтування механізмів підвищення ефективності реалізації експортного та інноваційного потенціалу.

Для економічної діяльності в Україні залишаються характерними: по-перше, наявність критичної маси відсталих технологій в галузях сфери виробництва та послуг; по-друге, розбалансована макроекономічна ситуація з тенденціями зниження конкурентоспроможності на ринках; по-третє, складний фінансовий стан підприємств, що характеризується

збитковістю (до 38-43% загальної кількості суб'єктів господарювання) протягом тривалого часу.

Сутність активізації процесів впровадження інноваційної діяльності полягає в тому, щоб подолати причини низької рентабельності підприємств, обґрунтувати пріоритетні напрями діяльності, розробити інноваційні програми та проекти. Такі завдання передбачають:

- виявлення відповідності наявного потенціалу потребам інноваційного розвитку;
- виявлення невикористаних резервів підвищення ефективності інноваційної діяльності;
- виявлення впливу інноваційних рішень на позитивні результати інтеграції підприємств в міжнародну бізнесову діяльність.

Результати оцінки впливу чинників інноваційної складової на результати зовнішньоекономічної діяльності підприємств, на розширення експорту дадуть можливість виявити спроможність підвищувати експортний потенціал на базі інноваційного розвитку та здійснювати пріоритетні інноваційні проекти.

Важливість впровадження інновацій та управління інноваційною діяльністю є одним із важливих способів розширити доступ до зовнішніх ринків. Конкурентна боротьба між суб'єктами на зовнішніх ринках змушує дбати про ефективність діяльності на основі інноваційних технологій, впроваджувати інновації, спрямовані на вдосконалення способів виробництва продукції та її модифікацію, надання нових властивостей та удосконалення конструкції тощо.

Інновації підвищують додану вартість для підприємств, споживчу цінність товарів для споживачів і роблять продукцію такою, що приносить експортну валютну виручку державі. Здатність підприємств створювати завдяки інноваціям те, чого ще немає на ринку товарів і послуг, і на що є споживчий попит, забезпечує довгострокове функціонування та конкурентоспроможність. Для компаній, що працюють на міжнародних ринках, інновації відіграють важливу роль у залученні клієнтів і підтримці зв'язку з ними в довгостроковій перспективі.

Інноваційна діяльність є рушійною силою розвитку національної економіки та її ефективного функціонування в умовах загострення конкуренції на міжнародних ринках. Завдяки вмілому розробленню та використанню інноваційних інструментів можна досягти підвищення ефективності економіки.

Дослідження теоретико-методологічних засад і практичних підходів до активізації та впровадження інноваційної діяльності підприємств базується на пріоритетних завданнях зростання експорту національної економіки. Особлива увага приділяється обґрунтуванню можливостей

для розширення експортної складової на засадах інноваційної діяльності підприємств.

Інновації необхідні саме тому, що дозволяють створювати нові товари з вищою доданою вартістю, сприяють конкурентоспроможності, приваблюють інвестиції та дозволяють диверсифікувати експортну структуру національної економіки. Інновації сприяють зростанню українського експорту, тому що забезпечують:

1) вищу вартість і кращі технічні характеристики інноваційним продуктам, що робить їх більш привабливими на світових ринках;

2) перехід від експорту сировини (зерно, руда) до експорту переробленої продукції з вищою доданою вартістю, як наприклад високотехнологічні вироби;

3) зменшення залежності від кількох ключових товарних груп та зниження ризиків, пов'язаних з коливаннями світових цін.

4) залучення іноземних інвесторів, які вкладають кошти в нові технології та виробництва і тим створюють умови для подальшого зростання експорту.

Загальна характеристика структури економіки України та її продуктивності не дозволяють говорити про вагомі досягнення в структурній перебудові, тоді як здійснення переходу до високотехнологічної інноваційної моделі вже має позитивні тренди і наслідки.

Незважаючи на позитивну динаміку змін під впливом інноваційних досягнень, значний виробничий та експортний потенціал національної економіки продовжує зосереджуватись на вузькому продуктовому сегменті зовнішніх ринків.

Попри наявні виклики до необхідних змін, основними експортними товарами України залишаються сировина та продукція з низькою доданою вартістю, такі як кукурудза, пшениця, соняшникова олія, чорні метали та залізна руда. «Ядром експорту» залишається лише п'ять товарних позицій, на частку яких припадає 82% валютних надходжень.

Аналіз ситуації з участю підприємств України у міжнародній торгівлі дає можливість зробити висновок про необхідність визначення та досягнення оптимальної величини експортної квоти в аграрному секторі, яка на сучасному етапі встановлена на рівні 35%. Оптимальний рівень експортної квоти, який, з одного боку, дає можливість галузі інтегруватись у глобальну економіку, а з іншого – забезпечує достатній рівень економічної безпеки і не створює загрози повної залежності відтворювальних процесів від зовнішніх ринків, становить саме 35% [6].

Згідно оцінок Європейського інноваційного табло, Україна віднесена до групи країн нових інноваторів, оскільки індекс ефективності інновацій становить 31% від середнього показника по ЄС та залишається нижчим за середнє значення для країн-членів ЄС в групі нових інноваторів (50 %).

Упродовж 2015-2022 рр. в Україні збільшилися: витрати на венчурний капітал (на 43,9 в. п.), застосування торгових марок (17,0 в. п.), експорт наукомістких послуг (на 12,7 в. п.). Водночас, на погіршення ефективності інновацій значно вплинуло зниження: витрат на дослідження та розробки в державному секторі (-23,4 в. п.); експорту товарів середнього та високого технологічного рівня (-19,1 в. п.); витрат на НДДКР у бізнес-секторі (-11,3 в. п.). За період 2015-2022 рр. індекс ефективності інновацій для України знизився (-0,5 в. п.) і був нижчим, ніж у ЄС на 9,9 в. п. [10].

Світова практика доводить, що країни застосовують усі можливі засоби захисту внутрішнього ринку від імпорту та сприяють зростанню експорту з метою забезпечення позитивного платіжного сальдо. Тому в процесі виявлення потенційних партнерів для міжнародної торгівлі продукцією власного виробництва насамперед орієнтуються на ті ринки, для яких є характерним недостатній рівень самозабезпеченості товарами, а також на ринки зі зростаючим платоспроможним попитом.

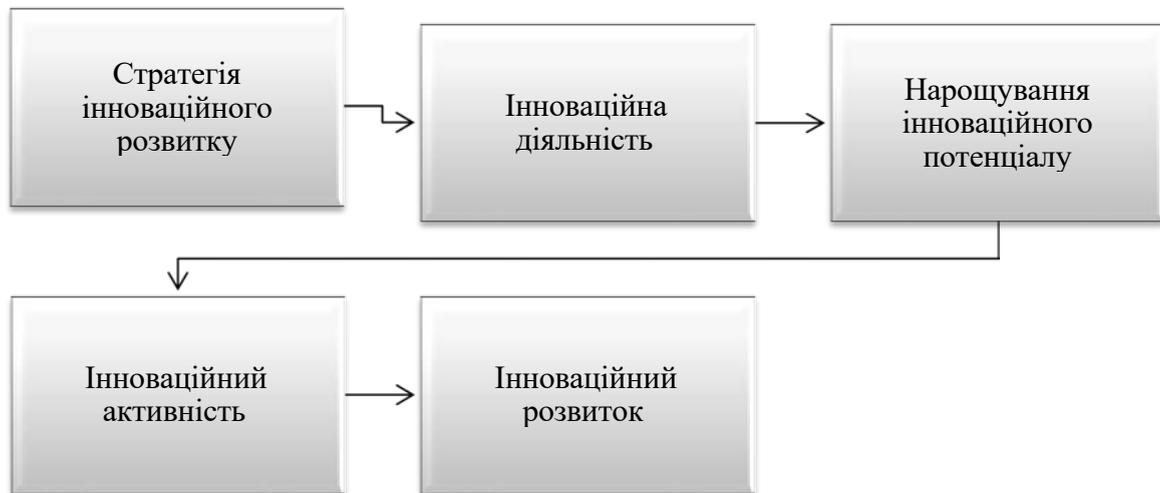
Диверсифікація експорту, збільшення кількості видів і найменувань продукції та послуг створює умови для господарського маневру, розширює можливості подолання негативного впливу на економіку несприятливої господарської кон'юнктури. І навпаки, такий високий рівень концентрації зумовлює залежність зовнішньоторговельного потенціалу від стану внутрішнього ринку країн-імпортерів, створюючи загрози його ефективній реалізації.

Розвиток експортної діяльності на інноваційних засадах передбачає впровадження нових конкурентоспроможних продуктів та послуг на зовнішні ринки. Це вимагає поєднання науково-технічних, організаційних, фінансових та маркетингових заходів, спрямованих на створення переваг і зміцнення позицій підприємства. Ключовими складовими є розробка інноваційної продукції, управління інноваційними проектами, проведення досліджень та адаптація маркетингової політики до нових вимог.

Інноваційна діяльність включає всі етапи і процеси, від наукових досліджень до комерціалізації, тобто до виведення на ринок нових, конкурентоспроможних товарів і послуг. Інноваційний менеджмент покликаний забезпечити ефективне і погоджене функціонування всіх зовнішніх і внутрішніх елементів орієнтованих на інновації підприємств (рис. 1).

Потужність українського інноваційно-технологічного сектору розвивається достатньо швидко. Українські компанії змогли привернути значну увагу до своїх досягнень на міжнародних виставках, підтвердивши високий рівень технологічного розвитку. Інновації, представлені українськими підприємствами, отримали позитивну підтримку експертів

та учасників організованих міжнародних заходів, що стало вагомим кроком у їх глобальному визнанні.

Рис. 1. Складові процеси інноваційного розвитку

Джерело: складено автором на основі [6; 7]

Результати проведених досліджень підтверджують, що компанії в Україні інвестують у технології та мають характерні особливості, які заслуговують на увагу [21]. Лідерами у сфері інновацій в Україні є:

- DroneUA – зі спеціалізацією у сфері безпілотних рішень для сільського господарства, інфраструктури та енергетики;
- Mosqitter – компанія, яка розробляє інноваційні пастки для комарів, захищаючи людей і навколишнє середовище від шкідливих хімікатів. Екологічно чисті пастки для комарів;
- FarmFleet – онлайн-платформа для оптимізації бізнес-процесів у сфері послуг з обприскування за допомогою дронів;
- SkyFall – компанія, що спеціалізується на розробці безпілотних літальних апаратів для вирішення технічних завдань у різних галузях;
- HOWCOW – розробник інноваційних рішень для молочних ферм або «розумні» рішення для молочного тваринництва;
- LUAZ Care – створювач першого у світі електромобіля, доступного для людей з обмеженими можливостями;
- SoftEngi – компанія, що спеціалізується на стратегіях генеративного ШІ та цифрової трансформації;
- BlueBird – розробник інноваційних технологій у сфері дронів та систем боротьби з дронами;
- ECOFACTOR – інтерактивні зарядні станції для електромобілів;

– Futurology – компанія по розробці інноваційних технологічних рішень; Beetless – стартап, що розробляє автономні системи для сільськогосподарської техніки;

– BizzTech – компанія, яка розробляє платформу метавсесвіту на основі ШІ для цифрової реконструкції інфраструктури України.

– Дрони Shrike, Vampire – Україна стала найбільшим у світі виробником дронів.

Найбільший експортер зернових з України та лідер світового ринку соняшникової олії KERNEL одразу визначив технологічність своїм пріоритетом і вже багато років інвестує в інновації. В компанії використовують сучасні технології на всіх етапах – від вирощування культур до реалізації готової продукції. IT-команда компанії зацифрувала агробізнес, логістику, трейдинг, документообіг та автоматизувала багато процесів.

KERNEL застосовує технології на основі штучного інтелекту та машинного навчання для процесів в агробізнесі. Новий підхід дозволяє точно внесення добрив та засобів захисту рослин, оптимізувати використання палива сільськогосподарською технікою і зменшити викиди парникових газів.

Слід підкреслити, що успіхи українських компаній сприяли на сьогодні досягненням та позитивним перспективам зростання українського експорту. Помітними стали успіхи у багатьох сферах, де створюється конкурентна на міжнародному ринку продукція на основі інноваційних технологій та штучного інтелекту – напрямках, де Україна має спроби проявляти себе як лідер.

Розділ 2. Основні напрямки впровадження інновацій, що сприяють експортній діяльності підприємств України

В умовах глобалізації і складного конкурентного середовища на світовому ринку підприємства потребують впровадження інноваційних інструментів і технологій. У результаті поєднання інноваційних технологій і управлінських можливостей підвищується активність підприємств їх конкурентоспроможність, продовжуються ланцюги створеної доданої вартості.

Для входження підприємств на глобальні конкурентні ринки потрібні наявність інтелектуальних ресурсів, необхідних знань у сфері інновацій, професійні розрахунки ризиків. Інноваційна діяльність створює новий менеджмент, спрямований на реалізацію функцій науково-технічної діяльності, розробки та впровадження нових ідей, модернізації чи створення продукції.

Предметом управління інноваційною діяльністю є інноваційні процеси в усій їх різноманітності: сфера досліджень і розробок, інноваційна

діяльність підприємства, самі науково-технічні інновації. Управління інноваційною діяльністю включає такі завдання: розробка та реалізація єдиної інноваційної політики; контроль роботи зі створення та впровадження нової продукції; фінансове та матеріальне забезпечення проєктів інноваційної діяльності; створення колективів і груп для реалізації рішень щодо інноваційних проєктів; аналіз інноваційного потенціалу; створення інноваційних стратегічних систем; дослідження, оцінка та прогнозування ринкової ситуації; удосконалення організаційних структур управління.

Інноваційний менеджмент, як і будь-яка інша система, має такі особливості: взаємозв'язок і взаємодія всіх компонентів системи; цілісність, послідовність і синхронність у часі, узгодженість з місією та цілями організації; адаптивність, гнучкість до змін середовища; незалежність елементів організаційної структури від функції управління; поліфункціональність і багатоаспектність, що реалізуються через здатність до перенастроювання, переорієнтації, оновлення відповідно до змін зовнішнього середовища [13]. Зважаючи на вкрай повільні темпи розвитку економіки України, питання стратегії розвитку інноваційної діяльності потребує підвищеної уваги.

Стримують розвиток інноваційної діяльності такі невирішені проблеми: недостатні фінансові ресурси підприємств; недостатня фінансова допомога з боку держави; високі витрати на розробку інновацій; тривалий термін їх окупності; відсутність інформації про нові технології; відсутність кваліфікованих кадрів; негнучкість підприємства до оновлення та інновацій. Інноваційна стратегія спрямовує наукові дослідження та конструкторські розробки, фінансування на досягнення поставлених стратегічних цілей. Як загальна стратегія, так і інноваційна стратегія в умовах конкуренції повинні не тільки забезпечити досягнення поставлених цілей, але досягнути їх з кращими результатами щоб витримати у конкурентній боротьбі.

Розвиток зумовлюється ефективним та масштабним застосуванням потенціалу науково-технічного прогресу, дослідженнями і винаходами, змінами в управлінні та освіті персоналу. Постійно прискорюючись, інноваційні процеси не лише стрімко змінюють життя, а й актуалізують необхідність змін у державотворчих процесах, пріоритетах і шляхах розвитку. В умовах, що склалися, необхідно розглянути основні напрямки впровадження інновацій, що стратегічно будуть сприяти експортній діяльності підприємств України (табл. 1).

Таблиця 1

Основні напрямки впровадження інновацій, що сприяють експортній діяльності підприємств України

Напрямок	Приклад застосування	Очікуваний результат
Інфраструктурні інновації	Розумні дороги, відновлення мостів, роботизовані таксі, безпілотний транспорт	Підвищення ефективності транспортної системи, екологія середовища, комфорт та ефективність
Енергетичні технології	Відновлювані джерела енергії : сонячні панелі, вітрогенератори, розумні електромережі	Ефективне споживання енергії. Зменшення залежності від імпорту енергії
Диджиталізація, системи цифрової трансформації, ІТ, автоматизовані системи управління	Хмарні сервіси, платформи, автоматизація процесів, диджиталізація бізнесу – заміна процесів і моделей, що створює умови для нових продуктів і сервісів.	Оптимізація бізнес-процесів: забезпечують доступ до інформації у режимі реального часу; покращують ефективність роботи команд та прискорюють процеси і прийняття рішень.
Соціальні інновації	Онлайн-освіта, телемедицина, побутові пристрої	Підвищення якості життя населення
Аерокосмічна промисловість	Проривні технології інноваційні матеріали та методи	Відповідь на глобальні виклики; скорочення витрат на обслуговування, ремонт
Біотехнології інші високотехнологічні галузі	Технології для сталого розвитку, інноваційні матеріали та методи	Підвищення ефективності систем
Стратегії генеративного ШІ	Пристрої, що здатні ефективно обробляти складні ШІ-моделі, поєднуючи енергоощадність та продуктивність	Виробники презентують спеціалізоване апаратне забезпечення, оптимізоване під задачі штучного інтелекту
Розробка інноваційних технологічних рішень	Автономні розумні системи, системи контролю	Оптимізація бізнес-процесів у сфері послуг
Використання екологічно безпечних матеріалів і технологій при будівництві	Біопластики, графен	Вирішення важливих проблем забруднення, захисту довкілля та клімату
Сфера безпілотних рішень для сільського господарства	Безпілотні апарати, транспорт	Підвищення ефективності та продуктивності систем

Джерело: складено автором на основі [6]

Представлені в Україні розробки демонструють не лише високий рівень технологічного розвитку, але й амбіції українських компаній виходити на нові ринки за кордоном. Зростаюча участь країни у міжнародній торгівлі відкрила нові можливості для бізнесового партнерства у сфері інновацій та інвестицій. Певні досягнення підприємств підтверджують швидкі темпи розвитку. Інновації пропонують рішення, які задовольняють потреби споживачів в різних країнах, покращують якість життя та відповідають на глобальні виклики. Україна впевнено долучається до процесу впровадження інновацій задля оновлення економічної структури торгівлі, зростання експорту, участі у міжнародних ринках збуту продукції, технологій, послуг, вносячи свій внесок у формування технологій майбутнього.

В Україні стає визначальним використання штучного інтелекту, причому з помітним переходом від універсальних додатків до рішень, що орієнтовані на використання у бізнесі для досягнення економічних результатів. Бізнес-структури, особливо підприємства-інноватори, отримують можливість реалізації конкретних завдань у зовнішньоекономічній діяльності, завдань збільшення обсягів продажу продукції і послуг тих видів, які до сьогодні не були об'єктами експорту.

Значним досягненням для національної економіки є зростання експорту України від постачання на зарубіжні ринки обладнання для мереж зв'язку, ІТ-продуктів до різних країн світу. Зосереджуючись на об'єднаних мережах, інтелектуальних обчисленнях та інноваційних пристроях, підприємства України інвестують в продукти, технології, інженерні можливості, технічні стандарти та екосистеми у промисловості з орієнтацією на розширення клієнтської бази завдяки участі у зовнішньоекономічній діяльності.

Для розширення експортної складової національної економіки важливим є створення структури економічних суб'єктів, які фокусуються на трьох напрямках: клієнтах, конкурентних продуктах та ринках в різних країнах.

Для підтвердження взаємозв'язку інновацій та експорту в Україні проаналізовано результати зовнішньої торгівлі товарами у 2024 році, визначено тенденції формування експортних та імпорتنих товарних потоків. Найбільш значна частка українського експорту припадає на товари рослинництва; при цьому, частка товарів рослинництва в українському експорті збільшилася протягом 2021-2024 рр. із 22,8% до 32,4% [17].

Якщо до війни експорт тримався на агропродукції, металургії та хімічній промисловості, то зараз інновації стали не просто трендом, а умовою виживання та експортного зростання. Через логістичні блокади моря та кордонів Україна змушена переходити від експорту великих

об'ємів дешевої сировини до експорту дорогих технологічних продуктів та послуг (табл. 2).

Таблиця 2

Товарна структура зовнішньої торгівлі України товарами в 2023–2024 рр. у вартісному вимірі, млн дол. США

Код та найменування	2023			2024			Зміни до попереднього періоду, %		
	Експорт	Імпорт	Сальдо	Експорт	Імпорт	Сальдо	Товаро-обіг	Експорт	Імпорт
Всього	35958	63456	-27497	41589	70679	-29090	13%	16%	11%
1-24 Продовольчі товари та с/г продукція	21846	6950	14896	24607	7639	16968	12	13	10
25-26 Мінеральні продукти	1963	270	1693	3159	264	2895	53	61	-2
27 Паливно-енергетичні товари	391	10338	-9947	201	8898	-8696	-15	-49	-14
28-40 Продукція хімічної промисловості, каучук	1145	11039	-9894	1204	11744	-10541	6	5	6
41-43 Шкірсировина, хутро та вироби з них	78	258	-180	100	252	-152	5	28	-2
44-49 Деревина та целюлозно-паперові вироби	1713	1014	699	1700	1146	554	4	-1	13
50-67 Текстиль, текстильні вироби, взуття	407	2880	-2474	748	2857	-2109	10	84	-1
68-70 Вироби із каміння, скла, кераміка	293	689	-396	324	722	-308	7	11	5
72-83 Метали та вироби з них	3888	3357	531	4444	3860	583	15	14	15
84-90 Машини, устаткування та транспорт	2852	19818	-16966	3459	24986	-21527	25	21	26
Інші товари	1383	6842	-5459	1642	8309	-6666	21	19	21

Джерело: складено за даними Держмитслужби

У 2024 р. в Україні зовнішньоторговельний оборот товарів продемонстрував зростання на 13 % і становив 112,3 млрд. дол. США. Це змінило тенденцію попередніх двох років, коли спостерігалось зменшення зовнішньоторговельного обороту (на 4% – у 2023 р. та на 27% – у 2022 р.). При цьому фізичні обсяги зовнішньої торгівлі засвідчили порівняно вищі (на 26%) темпи зростання, випереджаючи майже вдсятеро прогнозоване загальносвітове зростання [6].

Попри кращу динаміку зростання вартісних обсягів експорту товарів (16%), аніж їхнього імпорту (11%), у 2024 р. сформувалося рекордне з моменту відновлення незалежності України негативне сальдо торгівлі товарами в розмірі 29,1 млрд дол. США, що на 1,6 млрд дол. США перевищує показник негативного сальдо торгівлі товарами у 2023 р.

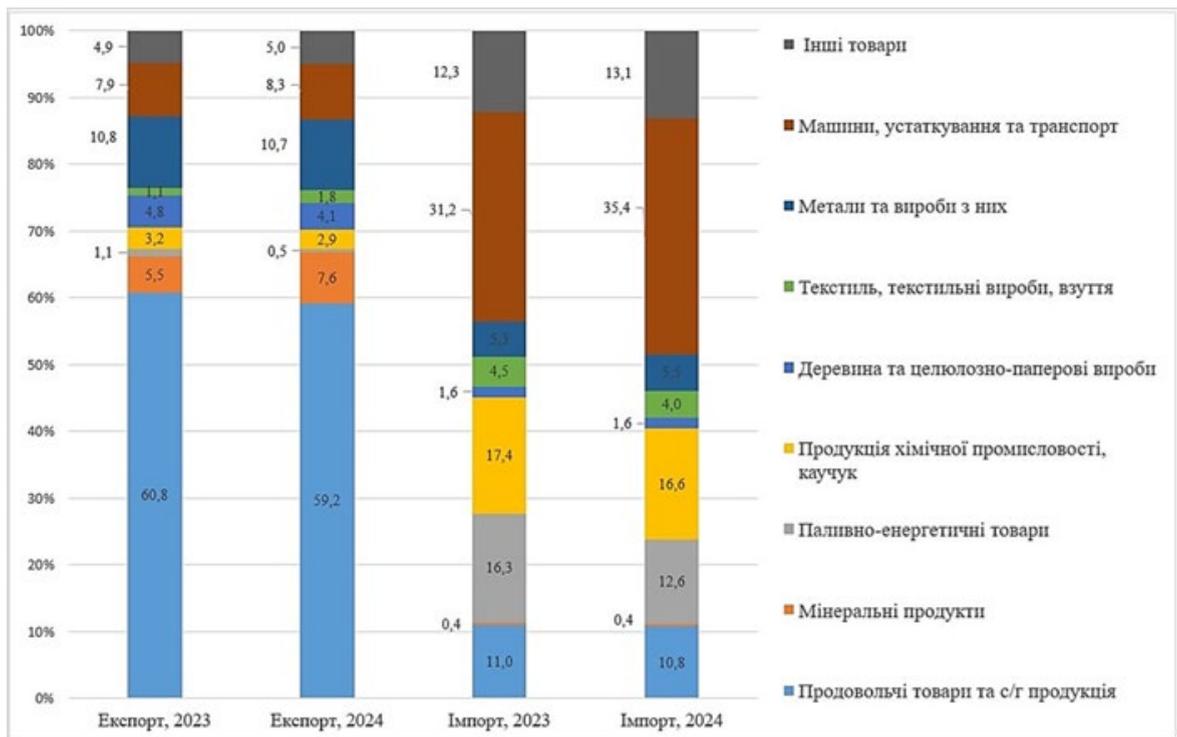
Загалом порівняно з 2023 р. вартісні обсяги експорту товарів у 2024 р. збільшилися майже за всіма укрупненими групами товарів відповідних секторів економіки, за винятком паливно-енергетичних товарів (скоротилися на 49%), а також деревини та целюлозно-паперових виробів (скоротилися на 1%). Значно помітнішими були темпи приросту фізичних обсягів експорту товарів (на 31%), які спостерігались у більшості галузей, крім паливно-енергетичних товарів, продукції хімічної промисловості, каучуку, а також деревини та целюлозно-паперових виробів [6].

Окремо варто відзначити суттєві випереджальні темпи приросту фізичних обсягів експорту продовольчих товарів та сільсько-господарської продукції (їхня частка становить 60% від фізичних обсягів експорту України) та мінеральних продуктів (частка – 30%) порівняно з показниками вартісних обсягів експорту в цих товарних групах. Зокрема, якщо вартісні обсяги експорту продовольчих товарів та сільсько-господарської продукції збільшилися на 13 %, то їх фізичні обсяги зросли на 16%. Ще більша різниця спостерігалась за експортом мінеральних продуктів: якщо їхні вартісні обсяги збільшилися на 61%, то фізичні обсяги експорту цих товарів зросли на 91%.

Така різниця динаміки вартісних та фізичних обсягів експорту насамперед зумовлена впливом світових цін на провідні позиції експорту України.

Основними напрямками інноваційної діяльності підприємств в Україні є:

- енергозбереження та використання екологічно безпечних матеріалів і технологій при будівництві, реконструкції та обладнанні міжнародних підприємств;
- удосконалення систем управління на основі впровадження організаційних інновацій та цифровізації бізнес-процесів;
- розробка нових продуктів і послуг, їх диференціація та мобільність.

Рис. 2. Товарна структура зовнішньої торгівлі України товарами в 2023–2024 рр. (вартісні обсяги), %

Джерело: складено за даними Держмитслужби

Аналіз за секторами та трендами інноваційної діяльності свідчить про наступне:

1. Відбувається зміна парадигми: від сировини до Tech-продукту. Традиційна модель експорту сировини змінюється новою, яку держава та бізнес просувають зараз у зв'язку з проблемами транспортування та деякими іншими – це Deep Tech та Added Value (додана вартість).

Уряд у Стратегії-2030 ставить за мету зменшити частку сировинного експорту до 59% (зараз вона значно вища) та збільшити загальний експорт до \$77 млрд, спираючись саме на технології переробки та інноваційні технології.

2. Ключовим інноваційним прискорювачем експорту стає MilitaryTech (Defense Tech) – новий експортний гігант. Україна перетворилася на головний R&D майданчик світу у сфері оборонних технологій. Те, що тестується в Україні, отримує знак якості «Combat Proven» (перевірено боєм), що є найкращою рекламою для світових ринків. Здійснені успішні спроби експортувати: безпілотні системи (повітряні, морські, наземні), системи РЕБ (радіоелектронна боротьба), софт для управління полем бою (як «Кропива» чи «Delta»). Ринок оцінюється у \$400-800 млн. з перспективою багатократного зростання після відкриття кордонів для

експорту зброї (зараз діють обмеження, але спільні підприємства вже працюють на зовнішні ринки) [8].

BRAVE1 – це кластер підтримки defense tech-розробок в Україні, кластер для розвитку військових технологій, заснований Міністерством цифрової трансформації України, Міністерством оборони України. Цей напрямок інноваційної діяльності пов'язаний з реалізацією завдань Національної екосистеми: За два роки роботи кластера побудовано повноцінний ринок з виробництва дронів, роботів, засобів РЕБ, антишахедних систем, боєприпасів для БпЛА та навіть ракет. Кластер Brave1 об'єднав сотні розробників, допомагаючи їм проходити шлях від «гаража» до держконтракту та задоволення інтересів західних інвесторів.

ІТ залишається найбільшим експортером послуг (понад \$6,7 млрд. у 2023, хоча у 2024-2025 роках спостерігається погіршення через військові ризики). Причому помітне розширення трендів: від послуг аутсорсингу (на замовлення) до створення продуктових компаній. Такі стартапи, як Grammarly, GitLab, Ajax Systems (системи безпеки), Preply, стали відомими в світі [9].

Українські інженери активно інтегрують штучний інтелект у свої продукти, що робить їх конкурентними у США та ЄС. Набуває поширення AgriTech та FoodTech – технології глибокої переробки. Замість експорту кукурудзи, підприємства-інноватори пропонують експортувати готові продукти або продукти переробки, що збільшує додану вартість. В рамках розвитку біоенергетики пропонується переробка агровідходів у біометан для експорту в ЄС. Інноваційний процес, як показує аналіз, пов'язаний з прагненням його учасників до комерційного успіху.

Інноваційний процес на підприємствах здійснюється в кілька етапів:

- 1) генерування ідей щодо способів задоволення нових суспільних потреб;
- 2) розроблення задуму та попереднє оцінювання ринкової привабливості;
- 3) аналіз інституційних умов реалізації задуму і супроводжувальних витрат, їх зіставлення з фінансовими можливостями організації;
- 4) конструкторське і технологічне розроблення нової інновації товару;
- 5) прогнозування попиту і оцінювання майбутніх вигод;
- 6) планування та організація процесу виробництва нового товару;
- 7) комерційна реалізація новинки [14].

Модель інноваційного процесу кожного підприємства може бути конкретизована певною послідовністю етапів, яка може відрізнитися від загальної. Найбільш типовими є такі шість етапів (табл. 3).

**Етапи прийняття рішення
про інноваційні нововведення на підприємстві**

Етапи процесу	Зміст
1. Виявлення потреби у нововведенні	Виявлення і аналіз проблеми, усвідомлення потреби у нововведенні, переконання членів організації у необхідності нововведення
2. Збирання інформації про можливі нововведення, які забезпечать вирішення проблеми	Пошук інформації щодо способів розв'язання подібних проблем, виявлення варіантів інноваційних рішень
3. Оцінювання інноваційних проектів за критеріями здійсності і економічної доцільності	Розроблення інноваційних проектів; оцінювання прогностичних результатів упровадження кожного проекту; вибір інноваційного проекту
4. Прийняття рішення про впровадження інновації	Рішення про доцільність упровадження відібраного інноваційного проекту; ухвалення рішення вищим керівництвом
5. Впровадження нововведення	Пробне впровадження; повне впровадження; використання
6. Інституціоналізація нововведення	Рутинізація; модифікація; дифузія

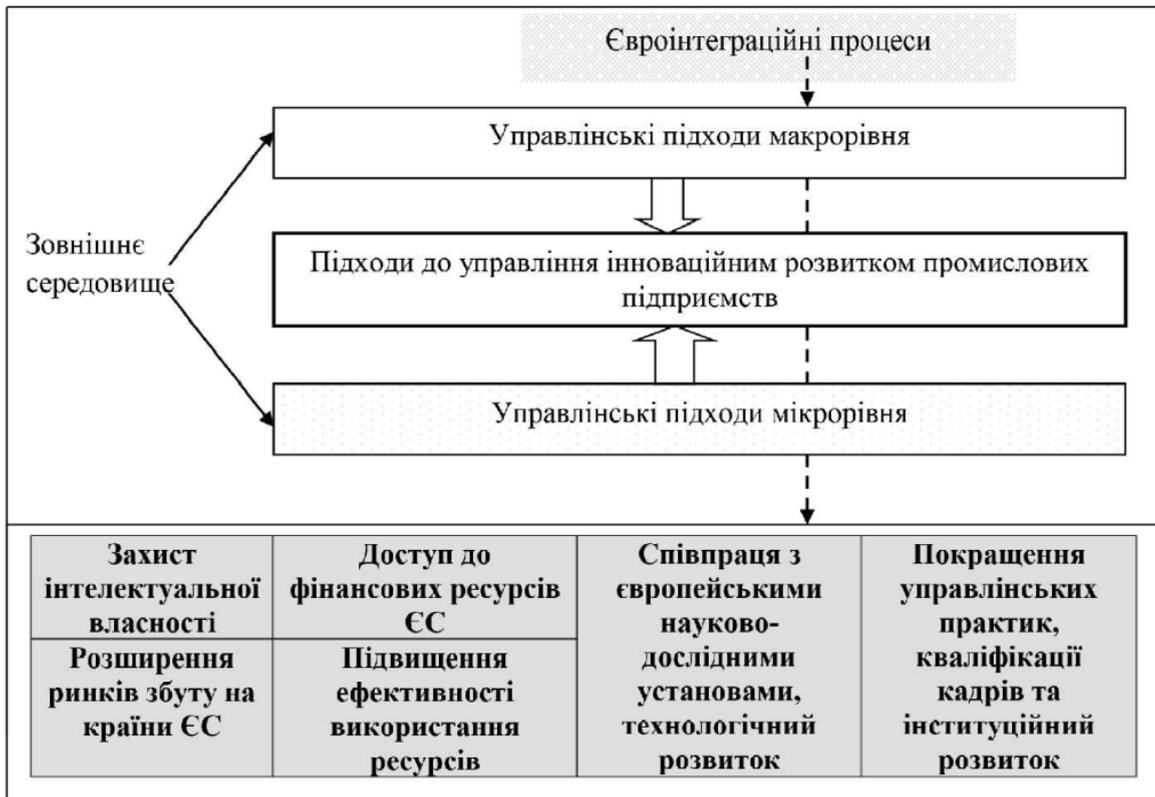
Джерело: складено автором

Для сервісних компаній, інновації відіграють важливу роль у залученні клієнтів і підтримці зв'язку з ними в довгостроковій перспективі. Завдяки вмілому розробленню та використанню інноваційних інструментів у сфері послуг можна досягати постійного підвищення ефективності.

У результаті поєднання інноваційних технологій і управлінських можливостей в окремих галузях промисловості економіки підвищується активність підприємств, їх конкурентоспроможність та активізація процесів участі українських брендів у світових товарних ринках.

Як метод управління, інноваційний менеджмент спрямований на реалізацію основних функцій науково-технічної діяльності щодо розробки та впровадження нових ідей, створення нової продукції, модернізації та підвищення технічних параметрів і якості раніше розробленої та виготовленої продукції.

Інноваційний менеджмент дає змогу використати можливості наукової діяльності й таким чином досягти світового лідерства в окремих галузях наукових знань, що забезпечують високий потенціал окремих країн, реалізувати потенціал науки як засобу створення багатства (рис. 3).

Рис. 3. Цілісний підхід до управління інноваційним розвитком підприємств

Джерело: сформовано та доповнено автором на основі [2]

В умовах глобалізації і складного конкурентного середовища на світовому ринку підприємства потребують впровадження інноваційних інструментів і технологій. У результаті поєднання інновацій і нових управлінських можливостей підвищується активність підприємств, їх конкурентоспроможність, подовжуються ланцюги створеної доданої вартості. Для входження підприємств на глобальні конкурентні ринки потрібні наявність інтелектуальних ресурсів, необхідних знань у сфері інновацій, професійні розрахунки ризиків. Інноваційна діяльність створює новий менеджмент, спрямований на реалізацію науково-технічної діяльності та впровадження нових ідей, модернізації чи створення нової продукції.

Розділ 3. Забезпечення зростання експорту в Україні на основі впровадження інновацій та виходу на міжнародні ринки

Предметом управління інноваційною діяльністю є інноваційні процеси в усій їх різноманітності: сфера досліджень і розробок, інноваційна діяльність підприємства, самі науково-технічні інновації. Управління інноваційною діяльністю включає такі завдання: розробка та реалізація

єдиної інноваційної політики; контроль роботи зі створення та впровадження нової продукції; фінансове та матеріальне забезпечення проєктів інноваційної діяльності; створення колективів і груп для реалізації рішень щодо інноваційних проєктів; аналіз інноваційного потенціалу; створення інноваційних стратегічних систем; дослідження, оцінка та прогнозування ринкової ситуації; удосконалення організаційних структур управління. Характерною властивістю інноваційної політики є широта впливу: вона націлюється на пропозицію інноваційних ідей, ініціює початковий попит на результати інноваційних процесів, сприяє залученню в інноваційний бізнес фінансово-кредитних засобів і інформаційних ресурсів, створює сприятливий для інновацій економічний і політичний клімат.

Стримують розвиток інноваційної діяльності такі не вирішені проблеми: недостатні фінансові ресурси підприємств; недостатня фінансова допомога з боку держави; високі витрати на розробку інновацій; тривалий термін їх окупності; відсутність інформації про нові технології; відсутність кваліфікованих кадрів; негнучкість підприємства до оновлення та інновацій.

Практика провідних компаній світу показує, що їх успіх пов'язаний саме з постійним і безперервним розвитком цілісної системи управління інноваціями. Як в самій організації, так і зі сторони держави, а також в зовнішньому середовищі. Ці компанії створюють таку структуру управління та культуру, в якій напрями інноваційного розвитку інтегруються в загальні стратегічні плани, пов'язані з безперервним розвитком нових перспективних продуктів і створенням нових сфер діяльності.

Інноваційна стратегія спрямовує наукові дослідження та конструкторські розробки, фінансування на досягнення поставлених стратегічних цілей. Як загальна стратегія, так і інноваційна стратегія в умовах конкуренції повинні не тільки забезпечити досягнення поставлених цілей, але досягнути їх з кращими результатами щоб витримати у конкурентній боротьбі.

Розвиток зумовлюється ефективним та масштабним застосуванням потенціалу науково-технічного прогресу, дослідженнями і винаходами, змінами в управлінні та освіті персоналу. Постійно прискорюючись, інноваційні процеси не лише стрімко змінюють життя, а й актуалізують необхідність змін у державотворчих процесах, пріоритетах і шляхах розвитку.

Для України характерними стають як досягнення, так і перспективи зростання експорту. Помітними стали успіхи у сферах створення конкурентних на міжнародному ринку безпілотних технологій та штучного інтелекту – напрямках, де Україна вже проявляє себе як лідер.

Ключові тенденції для України, які визначають майбутнє технологій у 2025 році, полягають у тому, що вперше так масштабно підтверджується статус інноваційного гравця на світовій арені. Представлені розробки демонструють не лише високий рівень технологічного розвитку, але й амбіції українських компаній виходити на нові ринки за кордоном. Зростаюча міжнародна участь України відкрила нові можливості для бізнесового партнерства та інвестицій.

Для розширення експортної складової національної економіки важлива створена структура бізнесу економічних суб'єктів, яка фокусується на клієнтах, продуктах та ринках в різних країнах і блоках країн (табл. 4).

Таблиця 4

Зростання експорту на основі впровадження інновацій та виходу на міжнародні ринки

Впровадження інновацій	Економічні суб'єкти	Особливості, що забезпечують вихід на міжнародні ринки та зростання експорту
1	2	3
Розвиток інтелектуальних та наукомістких секторів економіки; посилення наукового та науково-технічного співробітництва	Спільний Комітет Україна – ЄС та Угода між Україною та Європейським Співтовариством про наукове-технологічне та інноваційне співробітництво	Інноваційно-технологічна співпраця в таких галузях, як ракетно-космічна техніка та глобальна навігація, енергетика, телекомунікації.
Інтеграція з ЄС та можливості для України наростити інноваційний потенціал, а також інноваційно-технологічну співпрацю	Регіональні центри зі співробітництва з ЄС	Важливо в таких галузях, як ракетно-космічна техніка та глобальна навігація, енергетика, телекомунікації
Додаткові переваги спільної науково-технічної діяльності з країнами-членами ЄС	Наукові установи та вищі навчальні заклади України взяли участь у 126 проектах з обсягом фінансування Європейської Комісії близько 26,5 млн євро	Інноваційно-технологічна співпраця
Досвід технологічної модернізації вітчизняного виробництва за рахунок оволодіння новітніми наукомісткими технологіями	Центри зі співробітництва з ЄС	Наукове-технологічне та інноваційне співробітництво

1	2	3
Україна впроваджує унікальні розробки для дослідження космосу, в яких зацікавлені в ЄС	Центри зі співробітництва з ЄС	Робота над створенням супутникової системи навігації "Галілео", яка стане альтернативою американській GPS, а також над іншими проектами у цій сфері.
Україна може інтегруватись зі своїми найбільш розвиненими галузями, за допомогою яких поступово зможе ствердитись як країна-експортер високотехнологічного обладнання та технології	Економічні суб'єкти України Центри зі співробітництва з ЄС	Більша спеціалізація у відповідності до науково-технічного сектору ЄС, а також прогресивної перебудови системи здійснення досліджень в Україні з урахуванням європейських особливостей
Новітні телекомунікації, швидкісний широкопasmовий та мобільний Інтернет	Економічні суб'єкти України Центри зі співробітництва з ЄС	Створює можливість впровадження в Україні електронного уряду, дистанційної освіти, розширює доступ до бізнес-середовища тощо – ще один із пріоритетів науково-технологічної співпраці між Україною та ЄС
Приєднання до міжнародних наукових програм, які у різноманітний спосіб підтримують інноваційний розвиток, вивчення їх можливостей та досвіду участі інших країн	Українські науково-дослідні організації та університети	Дозволяє розширити можливості наукових та науково-технічних установ України.
Участь України у рамковій програмі ЄС з досліджень та інновацій "Горизонт 2020".	Українські науково-дослідні організації та університети	Документом забезпечується створення належних умов для ефективного використання науково-технічного і інноваційного потенціалу та захисту прав інтелектуальної власності. Реалізація Угоди сприятиме розширенню участі у сфері європейських наукових досліджень, розвитку пвзаємовідносин між Україною та ЄС

1	2	3
Об'єднання фінансування ЄС у сфері наукових досліджень та інновацій	Створення Європейського інноваційного союзу.	Підтримка короткострокових прикладних робіт, а не масштабних фундаментальних досліджень. Ключовий принцип програми – "перенесення ідей від лабораторії до ринку", що матиме позитивний вплив на появу нових високотех- нологічних виробництв.
Реалізація потенціалу вітчизняних промислових, високотехнологічних виробництв на базі наявних в Україні розробок, з акцентом на включення вітчизняного виробництва до виробничої бази ЄС	Підприємства в електронно-обчислювальній, аерокосмічній галузях, у сфері розробки та впровадження нових матеріалів, у медичній промисловості	Створення належних умов для ефективного використання науково-технічного і інноваційного потенціалу та захисту прав інтелектуальної власності.
Розвиток лазерної техніки; генної та клітинної інженерії; розвиток енергозберігаючих технологій, переходу на використання нових поновлюваних джерел енергії, розвиток нових засобів комунікації та зв'язку		Соціально-економічна уніфікація з країнами ЄС; стикування національних програм технологічного розвитку з програмами ЄС; поширення та всебічне удосконалення систем комунікацій та зв'язку

Джерело: складено автором на основі [6; 18; 22]

На сьогоднішній день лідерами в ЄС за часткою інноваційно-активних підприємств є Ірландія (74% від загальної кількості підприємств), Данія (71%), Німеччина (69%), Австрія (67%) та Нідерланди (62%). Активними лідерами на ринку інновацій є Швеція, Фінляндія, Данія, Німеччини та Великобританія. Низькі позиції в інноваційній сфері займають країни, що недавно стали членами ЄС, а саме Словенія, Чеська Республіка, Болгарія. Серед країн-членів ЄС мінімальні показники інноваційної активності мають Греція – 29% та Португалія – 26%. Однак, наведені показники є в 2 рази вищими, ніж в Україні. Загалом розрив між країнами-членами ЄС і Україною за рівнем інноваційної активності становить 4-4,5 рази [23].

Отже, поєднання сучасних методів управління та інноваційних технологій дозволяє створювати ефективнішу національну економіку, яка забезпечує адаптивність підприємств до мінливого середовища. Інноваційні підходи, автоматизовані засоби аналізу та інтеграція інформаційних систем сприяють підвищенню конкурентоспроможності та забезпеченню стійкого надходження валютної виручки в країну.

Широка і повноцінна участь України в проєктах Восьмої рамкової програми стала важливою складовою євроінтеграції нашої держави, за допомогою якої відбувається залучення України до передових технологій, реалізація наукового потенціалу, а також виділення коштів для українських науково-дослідних організацій і установ, що задіяні у спільних проєктах. Європейська Комісія підтверджує готовність до широкого й ефективного залучення інноваційної та науково-технічної сфери України у спільний науково-дослідний простір ЄС. Зважаючи на це, українській стороні необхідно визначити ключові пріоритети, підтримку яких з боку ЄС можна передбачити.

Розвиток інновацій є необхідною умовою для зростання українського експорту та у майбутньому дозволить Україні перейти від ролі «сировинного постачальника» до країни, яка експортує високо-технологічну продукцію з високою доданою вартістю. Головна мета Стратегії інноваційного розвитку України на період до 2030 року має конкретне кількісне визначення: забезпечити в зазначений термін підвищення впливу інновацій на зростання економіки України в 1,5–2 рази у порівнянні з теперішнім часом.

Висновки

Питання розробки ефективної стратегії диверсифікації експорту є актуальним для України, адже розширення торговельних партнерів впливає на обсяги, структуру та концентрацію експортних потоків.

Сучасна нестабільність внутрішніх соціально-економічних процесів і політичних інститутів, а також мінлива кон'юнктура глобального ринку вносять корективи в очікувані обсяги торгівлі, що орієнтовані на експорт. Високий рівень товарної та географічної концентрації ставить ефективність розвитку експортоорієнтованої діяльності в залежність від зовнішніх ринків.

«Ядром експорту» є лише п'ять товарних позицій, на частку яких припадає майже 80% валютних надходжень. Та положення можна змінити. Успіх підприємств України в створенні інновацій навіть в часи війни, підтверджує інтерес міжнародних партнерів і визнання ними перспективності українських розробок відносно інноваційних товарів, послуг, технологій.

Потенціал для розвитку інноваційного експорту існує, особливо у сфері ІТ, аерокосмічної та оборонної промисловості, біотехнологій та інших високотехнологічних галузях. Потенціал може бути реалізований шляхом стимулювання інновацій та підтримки експорту інноваційної продукції.

Інноваційний розвиток підприємств в умовах євроінтеграційного курсу є чинником стійкості національної економіки. Інновації є ключовим інструментом економічної трансформації, спрямованої на модернізацію та забезпечення стійкого зростання. Проведений аналіз підтверджує, що в умовах глибоких структурних змін саме інновації здатні забезпечити підвищення конкурентоспроможності підприємств, зниження залежності від зовнішніх факторів і формування інноваційної моделі економічного розвитку, орієнтованої на експортну складову, ефективність і платіжну збалансованість. Держава може створити сприятливе середовище для інноваційної діяльності; надати фінансову підтримку підприємствам, які впроваджують інновації; інвестувати в дослідження та розробки; сприяти співпраці між підприємствами, науковими установами та університетами; підготувати кваліфіковані кадри для інноваційної економіки.

Більшість наукових та технологічних інновацій стосуються виробництва нових товарів та послуг на основі капітальних інвестицій, управлінського потенціалу, оновленої інфраструктури, наявності компетентного персоналу та міжнародної спрямованості. Інновації є ключовою рушійною силою економічного зростання в розвинених країнах. Згідно з ОЕСР, понад 50% світового економічного росту досягається завдяки інноваціям. Наукоємні продукти та послуги переважають і збільшуватимуть своє домінування в світовій економіці у майбутньому. Реальне економічне зростання економіки можливе в умовах, які стимулюють та підтримують інновації в усій системі цінностей. В свою чергу інновації прискорюють вихід підприємств на зовнішні ринки, змінюють структуру експортної діяльності, створюють позитивний тренд на досягнення позитивного платіжного сальдо в країні.

В Україні сформувався значний дефіцит зовнішньої торгівлі товарами (29,1 млрд дол. США), що виник унаслідок проблем у логістиці, руйнування країною-агресоркою виробничих потужностей, енергетичної інфраструктури України. Це зумовлює необхідність задовольняти потреби внутрішнього ринку, зокрема за рахунок імпорту для оборонного та енергетичного секторів (енергетичне обладнання та електроенергія), а також відновлення й створення нових потужностей виробництва товарів і послуг в інших секторах економіки.

Основні чинники, що генерували недоотримання валютних надходжень від експорту: зниження цін на світових ринках на продукцію, яка становить основу українського експорту (здебільшого на зернові та залізорудну сировину), а також неповернення валютної виручки.

Крім того, в умовах війни зростання виробничих витрат та зменшення попиту у світі на деякі товари, зокрема металопродукцію, негативно позначилося на експортерах.

Для реалізації Україною стратегії інноваційного розвитку вона має якнайшвидше увійти до числа країн, які заздалегідь нарощують свій науково-технічний і виробничий потенціал у перспективних напрямках і становленні нового технологічного укладу, одержуючи при цьому принципові конкурентні переваги. Основою стратегічного курсу, його базовим принципом повинна стати реалізація державної політики, спрямованої на обрання інноваційної стратегії структурної перебудови з метою зростання економіки, що приведе до утвердження України як конкурентоспроможної високотехнологічної держави. Ця стратегія вимагатиме залучення науково-технічного потенціалу і зробить вирішальним його внесок в інноваційний розвиток національної економіки.

Є підстави сподіватися, що у поєднанні із ключовими завданнями європейської інтеграції така стратегічна мета активізації експортної діяльності може бути поставлена та вирішена задля оздоровлення макроекономіки й буде надійним фундаментом політичної консолідації нації. За умови координації зусиль на всіх рівнях можна забезпечити розвиток інноваційної діяльності, що є необхідним для успішного зростання підприємств та країни в цілому.

Напрямок подальших досліджень є практична апробація удосконаленої системи управлінських підходів до забезпечення інноваційного розвитку підприємств та визначення позитивних тенденцій та ефективності експортної діяльності в Україні.

Список використаних джерел:

1. Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності України на період до 2030 року Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 526. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80Text>

2. Міщук Є. В., Воронов Д. С. Інноваційний розвиток промислових підприємств в умовах євроінтеграції: управлінські підходи та роль публічного управління *Інвестиції: практика та досвід*. 2024 № 14. С. 208-217. DOI: 10.32702/2306-6814.2024.14.209

3. Гудаков Д., Колодінська Я. Застосування штучного інтелекту для управління проектами людино-орієнтованих інформаційних технологій. *Measuring and computing devices in technological processes*. 2025. № 1. С. 122-129. DOI: <https://doi.org/10.31891/2219-9365-2025-81-15>.

4. Гук П. В., Скляренко О. В. Економічна доцільність модернізації підприємств з використанням автоматизованих ІІТ-систем. *Економіка і управління*. 2022. № 2. С. 103. URL: <https://irback.e-u.edu.ua/server/api/core/bitstreams/dc68ae05-214a-48be-905b-e318c77dbf13/content>

5. Найчук-Хрущ М. Б., Коновалець О. В. Інноваційна діяльність підприємств у контексті післявоєнної трансформації економіки: принципи, виклики, перспективи *Бізнес-інформ*. 2025. № 8. С. 173-179. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-8-172-180>
6. Шимановська-Діанич Л., Лозова О. Інноваційно-інвестиційні процеси в умовах глобальної турбулентності: виклики та можливості для розвитку національної економіки України під час війни та повоєнної відбудови. 2024. URL: <https://www.researchgate.net/publication/390697940>
7. Kovalchuk O., Petrenko I. Підтримка науково-інноваційного сектору України: пріоритетні напрями політики. *VoxEU*. 2023. URL: <https://cepr.org/voxeu/columns/innovation-economicresilience-strengthening-ukraines-human-capitaland-science>
8. Москаленко Н.О., Савенко К.С. Інноваційні інструменти організаційного формування міжнародного бізнесу. *Бізнес-інформ*, 2016. № 9. С. 23-28. URL: www.business-inform.net
9. Україна в глобальних інноваційних рейтингах: Європейське інноваційне табло *Держпідприємство «Український інститут інтелектуальної власності»*). URL: <https://iii.ua/uk/news/ukrayina-v-globalnih-innovaciynih-reytingah-ievropeyske-innovaciyne-tablo>
10. Бабець І. Удосконалення стратегії інноваційного розвитку України в умовах Євроінтеграції. ЦНТУ. Секція 4. Інновації та технологічний прогрес в епоху європейської інтеграції України Кропивницький. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/23923/1/122-127.pdf>
11. European innovation scoreboard. 2022. URL: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/knowledge-publications-tools-and-data/publications/all-publications/european-innovation-scoreboard-2022_en
12. Україна в рейтингу Глобального Інноваційного Індексу. GII Innovation Ecosystems & Data Explorer. URL: <https://www.wipo.int/gii-ranking/en/ukraine>.
13. Вітер І.І. Інноваційна модель розвитку економіки ЄС: досвід для України. *Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури*. 2015. Вип. 4. С. 70-74. URL: <http://ena.lp.edu.ua>
14. Шталь Т. В., Дмитренко Д. О. Інноваційні форми міжнародного бізнесу в умовах глобалізації. *Економіка та суспільство*. 2021. № 32. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-32-45>
15. Химич О., Масурель Е. Чинники, що створюють сприятливі умови для активізації інноваційного підприємництва та стартапів в Україні в повоєнний період. *Problems and Perspectives in Management*. 2024. Т. 22. № 1. С. 45-57. DOI: [https://doi.org/10.21511/ppm.22\(1\).2024.04](https://doi.org/10.21511/ppm.22(1).2024.04)
16. Інвестиції у відновлення інфраструктури та підтримку інновацій у післявоєнний період. Економіка; інноваційні процеси. *Бізнес-інформ*. 2025. № 8. URL: <https://www.ebrd.com>
17. Global goods trade on track for gradual recovery despite lingering downside risks. 2024. URL: https://www.wto.org/english/newse/news24e/stat_10oct24_e.htm

18. Калашник П. Експортери не повернули в Україну близько \$8 млрд валютної виручки. НБУ готує «адекватні заходи». *Forbes*. 2023. URL: <https://forbes.ua/news/eksporteri-ne-povernuli-v-ukrainu-blizko-8-mlrd>
19. Зовнішня торгівля України товарами: підсумки 2024 року. НІСД 2025. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/zovnishnya-torhivlya-ukrayiny-tovaramy-pidsumky-2024-roku>
20. Інформаційні матеріали щодо стану інноваційної діяльності 23.10.2025 Управління інтелектуальної власності та інновацій. URL: <https://me.gov.ua/documents/detail?lang=uk-ua&id=69b9a9bf-5fbc-4035-8c0f-osti>
21. Денисова Д. Інновації – рушійна сила економіки. ШІ, диджиталізація, нові бізнес-рішення: інноваційні компанії України. *Фокус*. URL: <https://focus.ua/uk/economics/697500-top-innovatsiynih-kompaniy-ukrajini-fokus> 25
22. Головні тренди та досягнення CES 2025. URL: <https://www.blog.expert24.com.ua/ces-2025/>
23. Бережна Д. Інноваційність – запорука розвитку. Для чого Kernel робить ставку на технологічність. *Фокус*. URL: <https://focus.ua/uk/ukraine/696394-innovatsiynist-zaporuka-rozvitku-dlya-chogo-kernel-robit-stavku-na-tehnologic>
24. Колеснік п. метавесвіт та інші прориви. як розвиватимуться технології у 2025 році: ключові прогнози. *РБК-Україна*. URL: <https://www.rbc.ua/rus/styler/metavsesvit-ta-inshi-prorivi-k-rozvivatimutsya-173html>
25. Шульц С.Л., Луцків О.М. Напрями взаємодії України та ЄС в інноваційній сфері. *Регіональна економіка*. 2021. № 2. С. 15-21. URL: https://re.gov.ua/re202102/re202102_015_ShultsSL,LutskivOM.pdf
26. Україна в глобальних інноваційних рейтингах: Європейське інноваційне табло. Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності»; Управління патентно-інформаційних послуг та проєктів. URL: <https://iii.ua/uk/news/ukrayina-v-globalnih-innovatsiynih-reytingah-ievropeyske-innovatsiynne-tablo>

References:

1. Stratehiia rozvytku sfery innovatsiinoi diialnosti Ukrainy na period do 2030 roku Skhvaleno rozporiadzhenniam Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 10 lypnia 2019 r. № 526 [Strategy for the Development of the Sphere of Innovation Activity of Ukraine for the Period Until 2030 Approved by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated July 10, 2019 No. 526]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80Text> (accessed: 29.10.2025).
2. Mishchuk Ye. V., Voronov D. S. (2024) Innovatsiinyi rozvytok promyslovykh pidpriemstv v umovakh yevrointehratsii: upravliniski pidkhody ta rol publichnoho upravlinnia [Innovative development of industrial enterprises in the conditions of European integration: management approaches and the role of public administration]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 14, pp. 208-217. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.14.209> (accessed: 27.10.2025).
3. Hudakov D., Kolodinska Ya. (2025) Zastosuvannia shtuchnoho intelektu dlia upravlinnia proiektamy liudyno-oriietovanykh informatsiinykh tekhnolohii.

[Application of artificial intelligence for project management of human-oriented information technologies]. *Measuring and computing devices in technological processes*, vol. 1, pp. 122-129. DOI: <https://doi.org/10.31891/2219-9365-2025-81-15> (accessed: 29.10.2025)

4. Huk P. V., Skliarenko O. V. (2022) Ekonomichna dotsilnist modernizatsii pidpriemstv z vykorystanniam avtomatyzovanykh I12 system [Economic feasibility of modernization of enterprises using automated I12. systems]. *Ekonomika i upravlinnia*, vol. 2, p. 103. Available at: <https://irback.e-u.edu.ua/server/api/core/bitstreams/dc68ae05-214a-48be-905b-e318c77dbf13/content> (accessed: 28.10.2025)

5. Naichuk-Khrushch M. B., Konovalets O. V. (2025) Innovatsiina diialnist pidpriemstv u konteksti pisliavoiennoi transformatsii ekonomiky: pryntsyipy, vyklyky, perspektyvy [Innovative activity of enterprises in the context of post-war transformation of the economy: principles, challenges, prospects]. *Biznes-inform*, vol. 8, pp. 173-179 DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-8-172-180> (accessed: 19.11.2025)

6. Shymanovska-Dianykh L., Lozova O. (2024). Innovatsiino-investytsiini protsesy v umovakh hlobalnoi turbulentsii: vyklyky ta mozhlyvosti dlia rozvytku natsionalnoi ekonomiky Ukrainy pid chas viiny ta povoiennoi vidbudovy [Innovation and investment processes in conditions of global turbulence: challenges and opportunities for the development of the national economy of Ukraine during the war and post-war reconstruction]. *Scientific perspectives*. Available at: <https://www.researchgate.net/publication/390697940> (in Ukrainian)

7. Kovalchuk O., Petrenko I. (2023) Pidtrymka naukovo-innovatsiinoho sektoru Ukrainy: priorytetni napriamy polityky [Support of the scientific and innovative sector of Ukraine: priority directions of the policy]. VoxEU. 2023. Available at: <https://cepr.org/voxeu/columns/innovation-economicresilience-strengthening-ukraines-human-capitaland-science> (accessed: 29.10.2025)

8. Moskalenko N.O., Savenko K.S. (2016) Innovatsiini instrumenty orhanizatsiinoho formuvannia mizhnarodnoho biznesu [Innovative tools of organizational formation of international business]. *Biznes-inform*, vol. 9, pp. 23-28. Available at: www.business-inform.net (accessed: 29.10.2025)

9. Ukraina v hlobalnykh innovatsiinykh reytynhakh [Ukraine in global innovation ratings: European Innovation Scoreboard] (2022) Yevropeiske innovatsiine tablo Derzhpidpriemstvo «Ukrainskyi instytut intelektualnoi vlasnosti». Available at: <https://iii.ua/uk/news/ukrayina-v-globalnih-innovatsiinykh-reytingah-ievropeyske-innovatsiine-tablo> (accessed: 20.10.2025)

10. Babets I. Udoskonalennia stratehii innovatsiinoho rozvytku Ukrainy v umovakh Yevrointehratsii. TsNTU [Improving the strategy of innovative development of Ukraine in the conditions of European integration. Central Technical University]. Sektsiia 4. Innovatsii ta tekhnolohichniy prohres v epokhu yevropeiskoi intehratsii Ukrainy Kropyvnytskyi. Available at: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/23923/1/122-127.pdf> (accessed: 29.10.2025)

11. European innovation scoreboard [European innovation scoreboard] (2022). Available at: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/knowledge-publications-tools-and-data/publications/all-publications/european-innovation-scoreboard-2022_en (in Ukrainian)

12. Ukraina v reitynhu Hlobalnoho Innovatsiinoho Indeksu. [Ukraina v reitynhu Hlobalnoho Innovatsiinoho Indeksu]. GII Innovation Ecosystems & Data Explorer. Available at: <https://www.wipo.int/gii-ranking/en/ukraine> (in Ukrainian).

13. Viter I.I. (2015) Innovatsiina model rozvytku ekonomiky YeS: dosvid dlia Ukrainy [Innovative model of EU economic development: experience for Ukraine]. *Problemy formuvannia ta rozvytku innovatsiinoi infrastruktury*, vol. 4, pp. 70-74. Available at: <http://ena.lp.edu.ua> (in Ukrainian)

14. Shtal T. V., Dmytrenko D. O. (2021) Innovatsiini formy mizhnarodnoho biznesu v umovakh hlobalizatsii [Innovative forms of international business in conditions of globalization]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 32. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-32-45> (in Ukrainian)

15. Khymych O., Masurel E. (2024). Chynnyky, shcho stvorili spryiatlyvi umovy dlia aktyvizatsii innovatsiinoho pidpriemnytstva ta startapiv v Ukraini v povoiennyi period. [Factors creating favorable conditions for the activation of innovative entrepreneurship and startups in Ukraine in the post-war period]. *Problems and Perspectives in Management*, t. 22, vol. 1, pp. 45-57. DOI: [https://doi.org/10.21511/ppm.22\(1\).2024.04](https://doi.org/10.21511/ppm.22(1).2024.04) (accessed: 27.09.2025).

16. Investytsii u vidnovlennia infrastruktury ta pidtrymku innovatsii u pisliavoiennyi period. Ekonomika; innovatsiini protsesy (2025) [Investments in infrastructure restoration and innovation support in the post-war period. Economics; innovation processes]. *Biznes-inform*, no 8. Available at: <https://www.ebrd.com> (accessed: 29.10.2025).

17. Global goods trade on track for gradual recovery despite lingering downside risks. (2024) [Global goods trade on track for gradual recovery despite lingering downside risks]. Available at: https://www.wto.org/english/news_e/news24_e/stat_10oct24_e.htm (in Ukrainian).

18. Kalashnyk P. (2023) Eksportery ne povernuly v Ukrainu blyzko \$8 mlrd valiutnoi vyruchky. NBU hotuie «adekvatni zakhody» [Exporters did not return to Ukraine about \$8 billion in foreign exchange earnings. The NBU is preparing "adequate measures"]. *Forbes*. Available at: <https://forbes.ua/news/eksporteri-ne-povernuli-v-ukrainu-blizko-8-mlrd> (in Ukrainian)

19. Zovnishnia torhivlia Ukrainy tovaramy: pidsumky (2025). NISD. [Ukraine's foreign trade in goods: results of 2024. NISD]. Available at: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/zovnishnya-torhivlya-ukrayiny-tovaramy-pidsumky-2025-roku> (in Ukrainian)

20. Informatsiini materialy shchodo stanu innovatsiinoi diialnosti (2025) [Informational materials on the state of innovative activity]. Upravlinnia intelektualnoi vlasnosti ta innovatsii. Available at: <https://me.gov.ua/documents/detail?lang=uk-ua&id=69b9a9bf-5fbc-4035-8c0f-osti> (in Ukrainian)

21. Denysova D. Innovatsii – rushiina syla ekonomiky (2025) [Innovation is the driving force of the economy. AI, digitization, new business solutions: innovative

companies of Ukraine ShI, dydzhytalizatsiia, novi biznes-rishennia: innovatsiini kompanii Ukrainy]. *Fokus*. Available at: <https://focus.ua/uk/economics/697500-top-innovaciynih-kompaniy-ukrajini-fokus> 25 (accessed: 29.10.2025)

22. Holovni trendy ta dosiahnennia CES (2025) [Main trends and achievements of CES 2025]. Available at: <https://www.blog.expert24.com.ua/ces-2025/> (in Ukrainian)

23. Berezhna D. Innovatsiunist – zaporuka rozvytku (2025) Dlia choho Kernel robyt stavku na tekhnolohichnist. [Innovation is the key to development. Why does Kernel bet on manufacturability]. *Fokus*. Available at: <https://focus.ua/uk/ukraine/696394-innovaciynist-zaporuka-rozvitku-dlya-chogo-kernel-robit-stavku-na-tehnologic> (accessed : 29.10.2025)

24. Kolesnik P. (2025) Metavsesvit ta inshi proryvy. Yak rozvyvatymutsia tekhnolohii u 2025 rotsi: kliuchovi prohnozy RBK-Ukraina 12 hrudnia 2024 r. [The Metaverse and Other Breakthroughs. How technologies will develop in 2025: key predictions]. Available at: <https://www.rbc.ua/rus/styler/metavsesvit-ta-inshi-prorivi-k-rozvivatimutsya-173html> (accessed: 29.10.2025).

25. Shults S.L., Lutskiv O.M. (2021). Napriamy vzaiemodii Ukrainy ta YeS v innovatsiinii sferi. [Directions of cooperation between Ukraine and the EU in the field of innovation]. *Rehionalna ekonomika*, vol. 2, pp. 15-21. Available at: https://re.gov.ua/re202102/re202102_015_ShultsSL,LutskivOM.pdf (accessed: 29.10.2025).

26. Ukraina v hlobalnykh innovatsiinykh reitynhakh (2022) [Ukraine in global innovation ratings: European Innovation Scoreboard]. Yevropeiske innovatsiine tablo Derzhavne pidpriumstvo «Ukrainskyi instytut intelektualnoi vlasnosti»); Upravlinnia patentno-informatsiynykh posluh ta proektiv. Available at: <https://iii.ua/uk/news/ukrayina-v-globalnih-innovaciynih-reytingah-ievropeyske-innovacyne-tablo> (in Ukrainian).